

Geloofwaardig leiderschap begint in de kerk!

Kerken hebben een taak in de samenleving. Dat lijkt in een tijd waarin kerken aan betekenis verliezen misschien een gedurfde uitspraak. Toch raakt prof. dr. Buijs in een panelgesprek over „kerken te midden van polarisatie” een wezenlijk punt wanneer hij stelt dat kerken „het leiderschap in de samenleving moeten aanpakken en aanspreken”. Hij doelt daarbij op politieke, economische en medialeiders. De kerk heeft immers niet alleen een boodschap voor binnen de eigen muren. Dr. Van Ekris vraagt zich af of de kerk haar geluid niet ook op een „meer directe wijze” in de samenleving moet laten horen.

Wij zeggen: ja. Maar daarbij dringt zich een ongemakkelijke, spannende vraag op: kan de kerk leiders in de samenleving geloofwaardig aanspreken als zij niet eerst werk maakt van goed leiderschap binnen de eigen kerkgemeenschap?

De profeten van het Oude Testament spraken koningen en leiders aan op hun verantwoordelijkheid. Maar zij richtten hun boodschap ook onomwonden tot het volk van God. Profetisch spreken begint niet bij het aanwijzen van de fouten van anderen, maar bij het zelfkritisch onder het Woord staan.

Dat geldt ook vandaag. De kerk mag en moet politieke, economische en medialeiders aanspreken op macht, verantwoordelijkheid en gerechtigheid. Zij mag en moet haar stem laten horen wanneer menselijke waardigheid, waarheid en recht onder druk staan. Maar dan zal zij dezelfde vragen aan zichzelf moeten stellen.

Hoe gaan kerkenraden om met macht? Is er ruimte voor tegenspraak? Wordt er werkelijk geluisterd? Zijn besluiten geworteld in Gods Woord, of spelen gewoonte, persoonlijke belangen en groepsdynamiek ongemerkt een grotere rol? Zijn ambtsdragers werkelijk herders?

Wie buiten de kerk leiderschap aanspreekt, moet binnen de kerk leiderschap voorleven. Daarvoor is ruggengraat nodig. In ons boek *Goed voorbeeld doet goed volgen – leidinggeven in reformatorische kerken* gebruiken we de ruggengraat als beeld voor een wezenlijk onderdeel van het lichaam van Christus. Een ruggengraat geeft stevigheid, houdt het lichaam rechtop, draagt gewicht en maakt beweging mogelijk. Figuurlijk staat ruggengraat voor karakter, innerlijke kracht en morele standvastigheid: niet buigen onder druk, maar trouw blijven aan wat wezenlijk is.

Die ruggengraat is nodig wanneer christenen zich uitspreken vanuit Bijbelse overtuiging en daarvoor worden bespot, aangevallen of ter verantwoording geroepen. De kerk mag dan niet zwijgen uit angst voor de reactie van de samenleving. Zij is geroepen om vrijmoedig te spreken.

Maar ruggengraat tonen is méér dan weerstand bieden aan druk van buiten. Het vraagt ook zelfkritiek. Een kerk kan haar ruggengraat verliezen doordat zij vooral met zichzelf bezig is: met interne spanningen, structuren, procedures en het behoud van het eigene. Dan ontbreekt niet alleen de moed om te spreken, maar ook de geloofwaardigheid om voor te leven.

Een kerk die naar buiten scherp spreekt, maar naar binnen niet bereid is zichzelf te bevragen, mist geestelijke ruggengraat.

Christus Zelf laat zien wat die ruggengraat betekent. Hij week geen duimbreed voor de waarheid, maar knielde tegelijk neer om de voeten van Zijn discipelen te wassen. Hij verbond trouw aan Gods wil met radicale dienstbaarheid. Dat is de combinatie die kerkelijk leiderschap nodig heeft: standvastigheid zonder hardheid, liefde zonder slapheid.

De ruggengraat van de kerk ligt daarom niet in sterke persoonlijkheden, scherpe debatten of maatschappelijke invloed. Zij ligt in het Woord van God. Dat Woord vormt mensen die nederig zijn voor God en moedig tegenover de wereld. Mensen die niet zwijgen wanneer de waarheid op het spel staat, maar evenmin vergeten dat zij zelf onder die waarheid staan.

Juist daarom hebben kerkenraden hierin een bijzondere verantwoordelijkheid. Zij mogen richting geven, maar vooral ook voorleven. Wie wil dat christenen zich maatschappelijk uitspreken, moet zorgen voor kerken waarin mensen leren wat het betekent om onder Christus te leven en leiding te geven.

Dat betekent niet dat de kerk zich naar binnen moet keren totdat alles intern op orde is. De kerk is geroepen om midden in de samenleving zichtbaar te zijn. Als zout dat smaak geeft. Niet met machtsmiddelen, maar met het levende Woord, in geloof, hoop en liefde.

De vraag is dus niet óf de kerk leiders in de samenleving mag aanspreken. Dat mag en dat moet zij. De diepere vraag is of haar eigen leiderschap daarvan getuigt. De herders in Bethlehem zwegen niet na hun ontmoeting met Christus. Zij maakten bekend wat hun was gezegd en wat zij hadden gezien. Eenvoudig, onbevangen en vrijmoedig.

Misschien begint de maatschappelijke roeping van de kerk daarom heel dichtbij: bij kerken(raden) die zelf onder Christus buigen en vervolgens de ruggengraat hebben om rechtop te staan in de samenleving. Daar ligt een moeilijke en tegelijkertijd mooie opdracht aan het begin van het kerkelijk seizoen.

Dick Both en Alex de Bruijn schreven het praktijkboek 'Goed voorbeeld doet goed volgen', ten dienste van leiders in de kerk. Dit praktijkboek is ontstaan n.a.v. het proefschrift van Dick met de titel 'Want Ik heb u een voorbeeld gegeven'.